

ТИПОЛОГІЯ НЕПРОЦЕСУАЛЬНИХ ОЗНАК У
МОВОСТИЛІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ
(НА МАТЕРІАЛІ НАРИСУ “БИТВА”)

Юлія РУСНАК,

Вищий державний навчальний заклад України
“Буковинський державний медичний університет”,
yuliya.ru@gmail.comTYPOLOGY OF NON-PROCESSING
CHARACTERISTICS IN OLGA KOBYLYANSKA
IDIOSTYLE (ON THE MATERIAL OF THE ESSAY "BATTLE")

Yulia RUSNAK,

Higher State Educational Establishment of Ukraine
“Bukovinian State Medical University”,
Researcher ID: S-8544-2016; ORCID 0000-0001-9941-4411

Руснак Юлія. Типологія непроцесуальних ознак в ідиостилі Ольги Кобылянської (на матеріалі очерка “Битва”). **Цель статьи** – разработать типологию непроцесуальных признаков и выяснить их специфику в описаниях Ольги Кобылянської. Классификация непроцесуальных признаков и их вербальная реализация в идиостиле Ольги Кобылянської еще не были предметом научного анализа, что и составляет **новизну** исследования. **Актуальность статьи** обусловлена необходимостью дальнейшего углубленного исследования идиостиля Ольги Кобылянської. В качестве основных использованы **общенаучные методы** анализа и синтеза и лингвистические – описательный, структурный, сравнительно-исторический. **Выводы.** Ольга Кобылянська в очерке “Битва” для многомерного изображения действительности использует ряд непроцесуальных признаков: онтологический, аксиологический, эстетический, эмоциональный, сенсорный, которые могут выражаться прилагательными (причастиями), существительными и описательными конструкциями.

Ключевые слова: идиостиль, художественный текст, описание, аксиологический признак, онтологический признак, эстетический признак, экспрессивный признак, сенсорный признак, окационализм.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Нарис “Битва” Ольга Кобылянська написала у 1895 році, він відноситься до раннього періоду творчості, коли письменниця шукала своє місце в літературному житті Буковини, відшліфовувала творчий художній почерк. Твір, написаний на зламі віків, має яскраві ознаки модернізму, зокрема символізму, метафори.

Не раз йшлося про здатність митця “бачити” крізь віки. Художній текст Ольги Кобылянської вражає прозорим передбаченням екологічних та суспільно-політичних проблем нашого краю.

Закономірно, що нарис з природи “Битва” – так визначила жанр твору Ольга Кобылянська – ґрунтується на функціонально-семантичному типі мовлення – описі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мова творів Ольги Кобылянської неодноразово була в полі зору мовознавців. Дослідженню творчості видатної буковинської письменниці були приурочені конференції, наприклад, у листопаді 2013 р. відбулася Міжнародна наукова конференція “Ольга Кобылянська в культурному просторі fin de siècle”, присвячена 150-річчю від дня народження авторки. Різні аспекти мовотворчості Ольги Кобылянської були в полі зору мовознавців, передовсім буковинських: Гуйванюк Н.В., Бабич Н.Д., Ткач Л.О., Кульбаської О.В., Скаб М.В., Руснак Н.О., Шабат-Савки С.Т., Кардашук О.В., Гуцуляк Т.С., Панцьо С.Є., Вільчинської Т.П., Чолкан В., Максим'юк О.В., Даскалюк О., Чашки М., Богдан С., Денисової О. та ін.

Проте класифікація непроцесуальної ознаки та її вияв у мовотворчості Ольги Кобылянської ще не були предметом аналізу, що і становить **новизну** наукової розвідки. **Актуальність** дослідження зумовлена необхідністю подальшого поглибленого дослідження мовотворчості Ольги Кобылянської для формування когнітивно-прагматичної концепції художнього дискурсу письменниці.

Мета статті – розробити типологію непроцесуальних ознак та з'ясувати їхню специфіку у описах Ольги Кобылянської.

Методи дослідження. Як основні використано загальнонаукові методи аналізу й синтезу та лінгвістичні – описовий, структурний, порівняльно-історичний.

Виклад основного матеріалу. Ознака як фундаментальне поняття філософії – властивість явища позамовної дійсності. Непроцесуальна ознака як стала властивість предмета у нарисі Ольги Кобылянської “Битва” має різні вияви.

Онтологічна ознака – така, що визначає найзагальніші сутнісні характеристики явища позамовної дійсності¹. Онтологічна ознака, широко репрезентована у тексті, оскільки пов'язана з вербалізацією теми твору, визначає:

- форму: *широкогалуза, а вгорі струнка деревина; струнки ялинки; гострокінчасті зуби; гриби, мов великі ластів'ячі гнізда; розлога сосна; круглолиста рослина; зубчасте, тепер пірване листя;*

- розмір: *об'єм; високий по коліна мох; дерева-великани; коріння дерев, грубе, немов рамена; велетенська куля; широка тростина; найвищі шпиль гір;*

¹ Korotkyi filosofskyi slovnyk-dovidnyk [A brief philosophical reference book], za red. I.P. Chornogo ta O.Ye. Brodeckogo, Chernivtsi, 2006, P. 125 [in Ukrainian].

– простір: *далекої площини; найдальша далечина; рівна земля; недоступний берег пралісу в його глибінь; найдальша далечинь; найнедоступніше місце;*

– час: *відкриті і поборені віком дерева; молода деревина; столітні дерева; стара смерека; столітнє дерево; лісова земля; вузька долина; чудно-короткий час;*

– матеріал: *залізний топірець;*

– фізичні властивості: *воздух був холодний і вогкий, повна молодечої гнучкості деревина, найсильнішим вихрі, густе гілля;*

– відношення: *смерековий ліс; гірські стіни долини; гірська буря; тягаровий поїзд; сонячне проміння; місячне світло тощо.*

Аксіологічна ознака – така, що виявляє ціннісну сутність явища, смисл і природу ціннісного ставлення людини до світу²: *їдовиті гриби; герої-рубачі; найкращі пні; наймиліше заняття; чашки найнепорочніших цвітів розвинулися у викінчені цвіти; неформені сустави; з'явище таке чуже і таке їм далеке; славний об'єм; прекрасні ліси; сей прекрасний матеріал; прегарні пні; горді великани; математична акуратність вичисленої діяльності.*

“Військова” модель опису зумовлює персонажа тексту – ворога. Авторка змальовує узагальнений образ ворога на основі синекдохи. Закономірно, що тут переважає аксіологічна негативна ознака. Пор.:

З грубим обличчям, в подертій, замащеній одежі. З неповоротними, від тяжкої праці майже неформенно великими руками, озброєний блискучими топорами, тяжкими залізними ланцюгами – сам собою зовсім поганим на вид – такий прибув він³.

Естетична ознака – така, що реалізує художнє осмислення дійсності⁴: *пишні корони; розкіш, краса; розкошують у власній красі; розкішна краса, нетикана краса; свіжа краса; у сеї питомої краси упоююча розкіш; прегарна повна зрілість; свідомі своєї довічної тривкості; унікаючі світла гідкі комахи; чудні були звуки лісу в тишині сеї ночі!; звуки, ніжніші від музики; гордість і недоступність; шалена відвага; мальовничі одежі; прегарні мужчини, стрункі, мов смереки й еластичні; стрій був не мени оригінальний; дикий вигляд; мрачні осінні вечора; дитячий усміх на устах; схід сонця, прекрасного, золотом сяючого сонця;*

Естетична ознака зреалізована у описі гуцулів, пор.:

Великі і сильні, зі слов'янськими чертами, в мальовничі одежі, так сиділи і лежали вони тут. Ось одна молода жінка з трохи зжитим, але гарним, майже дитячим обличчям, одягнена після звичаю свого народу, барвно й багато... Її товариші, прегарні мужчини, стрункі, мов смереки й еластичні, сиділи в хаті тут і там, в найвигідніших позах на світі. І їх стрій був не мени оригінальний. Червоні ноговиці, до того біла,

вишивана сорочка, і суто вишивані кептарики. Широки барвні шкряні пояси, прикрашені наперстками й різни-ми блискучими дрібницями. Малі чорні капелюхи, прибрані в павині пера, доповняли стрій⁵.

Емоційна ознака виявляє емоції та відчуття людини: *сумовитий, далеко сягаючий шум; неказаний сум; сумовиті пісні; якийсь передсмертний настрій; тяжкі сльозами жалю; туга, лагідна, мов оксамитовий плац; неприязність; важке зітхання; голосний безжурний сміх; безжурні, оставлені в шаленій веселості люди; неказанне горе!; люте мовчання; проклята правда!; глибока, розкладаюча туга з хорим усміхом на устах; безнадійність; невгамована, безумна, досі ніколи не видана розпука; дикий захват; незабутній вид; непогамована розбуваюша охота; розбухана, майже дика веселість.*

Авторська позиція щодо зображуваних подій потребує емоційної характеристики. Напр.:

Неказаний сум розіслався горами, якийсь передсмертний настрій⁶.

Сміх самого здорового життя, змішаний з тяжкими сльозами жалю, пробивався силоміць крізь усе, а якась туга, лагідна, мов оксамитовий плац, лежала на всім...⁷.

Сенсорна ознака – та, яка може бути сприйнята п'ятьма органами чуття: зорова, смакова, тактильна, нюхова, звукова, слухова.

У функціонально-семантичному типі мовлення – описі – непроцесуальну ознаку зазвичай виражають прикметники (діеприкметники). За цією частиною мови закріплена характеризувальна функція. Проте непроцесуальну ознаку можуть виражати іменники з означенням: *таємна тишина* (сенсорна, звукова), *молодеча гнучкість* (онтологічна) та без означення *розкіш, краса* (естетична), *барва* (зорова), *вік* (онтологічна, час), *об'єм* (онтологічна; форма). Напр.:

Тут панувала всюди таємна тишина. Царювала розкіш у вегетації, краса в барвах флори, а на горах таке багатство флори, що аж пригноблювало чоловіка⁸.

З нього – не надто густо – виринали сосни, котрих вік можна було вгадати, але котрих красу і об'єм годі було змалювати. Їх пишні корони пестилися з облаками і зносили над собою лиш сяйво сонця.

Усе ждало: дерева не кивалися. Найстарші стояли уоружені в гордість і недоступність, і не вірили, щоб який напад був можливий¹⁰.

Причому прикметники-епітети узгоджуються з іменниками-ознаками:

Вони вдерлися з котячою зручністю на першу гору...¹¹.

Пробування на самоті, а й здичиння наповняло їх при такій роботі шаленою відвагою...¹².

Різні сформовані, вганяються під небеса, стоять

² Ibidem., P. 26.

³ Kobylyanska O.Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t.: T. 1: Novely. Opovidannya. Poeziyi v prozi [Collection of writing works: in 10 volumes: Vol. 1: Novels. Stories. Poetries in prose], za red. V. I. Antofijchuka, S. D. Kyrylyuk ta in., Chernivtsi: Bukrek, 2013, P. 196 [in Ukrainian].

⁴ Korotkyi filosofskyi slovnyk..., op. cit., P. 71.

⁵ Kobylyanska O.Yu. Zibrannya tvoriv..., op. cit., P. 203.

⁶ Ibidem., P. 196.

⁷ Ibidem., P. 200.

⁸ Ibidem., P. 193.

⁹ Ibidem., P. 193.

¹⁰ Ibidem., P. 196.

¹¹ Ibidem., P. 196.

¹² Ibidem., P. 201.

так нерухомо тисячі літ; кепкують собі з кожної зміни, що перед їх очима відбувається, розкошують у **власній красі, свідомі своєї довічної тривкості**...¹³.

Економії мовних засобів сприяють прикладкові назви, напр.:

*Всюди панував рух, галас, оклики, неустанный прихід і відхід; гарячкова, з математичною акуратністю вчислена діяльність, викликувана страшно **жуужжачим колосом-машиною**, від котрої біла спека майже невиносима*¹⁴.

Так, у наступному прикладі міститься декілька ознак: онтологічну ознаку (розмір) реалізує прикладкова конструкція *дерева-великани*, часову онтологічну ознаку – діеприкетниковий зворот *поборені віком*, аксіологічну характеристику відтворює діеприкетниковий зворот *розколені громом*. Пор.: *Десь-не десь лежали на землі дерева-великани, відкриті і поборені віком або розколені громом*¹⁵.

Пор. також *Спочиваючи в траві, були зверху оброслі мохом, а всередині порожні й порохняві* (аксіологічна). *Біля них буяла молода деревина* (онтологічна; час), *вдоліні широкогалуза* (онтологічна; форма), *а вгорі струнка* (онтологічна; форма) *й повна молодечої гнучкості* (онтологічна; фізична ознака)¹⁶.

Коріння дерев, грубе, немов рамена (онтологічна; розмір), *виринали гадюкою з моху, тверде й упряме, сплетене одне в друге*, (онтологічна, фізична властивість), *тягнулось дивачними перстенцями в глибину лісу* (естетична), *котра, сповита в зелену темінь* (сенсорна; зорова), *дишшла неприязністю* (емоційна)¹⁷.

Словополучення *прикметник+абстрактний іменник* виконує дві функції: у такий спосіб, з одного боку, раціонального, відбувається контамінація двох ознак, з іншого, художнього, така мовна одиниця є засобом художньої виразності, напр.: *молодеча гнучкість* – ознака за часом і фізичною властивістю: *Біля них буяла молода деревина, вдоліні широкогалуза, а зверху, а вгорі струнка й повна молодечої гнучкості*¹⁸.

*Усе ждало: дерева не кивалися. Найстарші стояли уоружені в гордість і недоступність, і не вірили, щоб який напад був можливий*¹⁹.

Пробування на самоті, а й здичіння наповняло їх при такій роботі шаленою відвагою...²⁰.

Тож, одна з ознак мовостилію Ольги Кобилянської – насиченість художнього контексту прикметниками – спричинена не тільки металогією, але й різними типами ознак у художньому просторі, які сприяють об'ємному, багатовимірному зображенню дійсності²¹.

У описах велике значення відіграють сенсорні ознаки. Вони як основний спосіб відображення дійсності наближають читача до об'єкта зображення, роблять його зримим, унаочнюють його. У філософії є таке поняття, як сенсуалізм – напрям в теорії пізнання, що визначає відчуття основною формою і джерелом знань.

У описі природи з-поміж ознак велика роль відводиться звуковій характеристиці дійсності. Маркерами звукової ознаки виступають абстрактні іменники *тишина, шелест, тріск, ламання, шум, зітхання*, причому іменники можуть означатися прикметниками *голосний шелест, сумовитий шум, важке зітхання* тощо, увиразнюватися порівнянням *тишина, немов церковна; тріск, немов ламання зсохлого гілля*. Пор.²²:

*Здавалось, що шум прибував десь з далекої площини, ловився в галуззі, розходився **важким зітханням** по лісі і борюся з густим гіллям знов о вихід на простір*.

*...З таким **лоскотом і гуком** потрясав ними, неначе б хотів їх присилувати, виступити зовсім, виступити зовсім із свого **непохитного супокою***²³.

*Цегляно-червоні комини предивної великості знімались з землі і викидали чорні хмари диму під небозвід, під час коли в самім будинку фабрики **панував гук, свист і жуужжання, що всі проті звуки заглушувалися цілковито***²⁴.

Причому іменники-ознаки з прикметниками та діеприкетниковими зворотами здатні передавати:

– акустичні властивості звукових сигналів, напр., *глухий лоскіт, проникливий свист побіди* тощо:

*Кочені з вершин великани спирались на тих мостах, а звідти знов потручувані наемниками, падали одні по других із **глухим лоскотом на рівну землю***²⁵.

*З скованими пнями гнався поїзд внизину, розтинаючи від часу до часу воздух **проникливим свистом побіди***²⁶.

*Відповідь укараного згубилася в **оголомишаючій** звуку, бо новоприкочені пні мали сунутись під пили*.

емоційну характеристику, напр., *стривожений шепіт, оголомишаючий гук*:

*З того повстав **стривожений шепіт, зітхання, врешті піднявся шум, немов від вихру**, наповнив далеко-високо воздух, як шум моря, що аж ставало лячно, збився аж під хмари, а наостанку **зашуміла буря***²⁸.

*Зате частіше **голосний у тишині, немов церковній, виразно чутний шелест і тріск, немов ламання зсохлого гілля і майже завсіди сумовитий, далеко сягаючий шум***...²⁹.

аксіологічну властивість, напр., *ворожий сик*:

¹² Ibidem., P. 201.

¹³ Ibidem., P. 193.

¹⁴ Ibidem., P. 207.

¹⁵ Ibidem., P. 194.

¹⁶ Ibidem., P. 194.

¹⁷ Ibidem., P. 194.

¹⁸ Ibidem., P. 194.

¹⁹ Ibidem., P. 196.

²⁰ Ibidem., P. 201.

²¹ Korotkyi filosofskyi slovnyk..., op. cit., P.154.

²² Kobylyanska O.Yu. Zibrannya tvoriv..., op. cit., P. 194.

²³ Ibidem., P. 201.

²⁴ Ibidem., P. 205.

²⁵ Ibidem., P. 201.

²⁶ Ibidem., P. 202.

²⁷ Ibidem., P. 207.

²⁸ Ibidem., P. 195.

²⁹ Ibidem., P. 194.

Ворожий сик, прошибаючий, проникливий свист оповістив його приїзд³⁰.

Відсутність звукових характеристик позначає слово *тишина*, у художньому мовленні Ольги Кобилянської слово *тишина* зазвичай увиразнене епітетами: *незвичайна тишина, смертельна тишина, бездушна тишина, беззвучна тишина, таємна тишина* або порівняльним зворотом *тишина, немов церковна*. Сполучення означення +*тишина* відтворюють експресивну ознаку. Пор.:

*Навкруги панувала незвичайна тишина*³¹.

*Лише вночі панувала тут смертельна тишина*³².

*Було по битві. Навкруги панувала бездушна тишина*³³.

*Удар той розлягся по цілім лісі, і всі дерева здержали віддих, беззвучна тишина, повна очікування, розіслася, і почулося звільна і виразно сказане слово: "Зрубати!"*³⁴.

*Тут панувала всюди таємна тишина*³⁵.

*Зате частіше голосний у тишині, немов церковний, виразно чутний шелест і тріск, немов ламання зошлого гілля і майже завсіди сумовитий, далеко сягаючий шум...*³⁶.

Ефект синергії створюють звукова та зорова інформації:

*У тишині, що зросталася з темнотою, здавалися гори зі своїми темними безмежними лісами пристановиськом для сторічного спокою*³⁷.

*Чудні були звуки лісу в тишині сеї ночі! Ніжніші від музики; був то радше якийсь шепіт, що зілявся з м'якою темнотою ночі*³⁸...

Як синоніми до слова *тишина* у тексті функціонують словосполучення *сторічний спокій, непохитний супокій, німа велич*, які реалізують аксіологічну та експресивну ознаку:

*Гора біля гори, стоять рядом в німій величі, одягнені в смерекові ліси*³⁹.

У художньому контексті мовні одиниці *лоск і гук* вступають в антонімічні відношення із словосполученням *непохитний супокій*. Напр.:

*З таким лоскотом і гуком потрясав ними, неначе б хотів їх присилувати, виступити зовсім, виступити зовсім із свого непохитного супокою*⁴⁰.

Тактильна ознака існує в поєднанні з іншими видами ознак. Пор.:

Зелено-брунатний, високий по коліна мох буюв ніколи не тиканий, лагідними хвилями у мокравій землі

*пралісу*⁴¹.

*З вириваного при корені вогкого моху вилізли унікаючі світла гідкі комахи і розбігалися їм по руках*⁴².

Нюхову ознаку, найменш представлену, відтворюють описові конструкції з опертям на слово *запах*, пор.:

*Текуча живиця з попуканої кори дерев твердла і напоювала його своїм запахом*⁴³.

*Самий запах, що розходився із глибини лісу, нагадував упоюючу розкіш, саму прегарну повну зрілість, та поривав і тих з собою, що стояли досі в непорочно скритім дожданні, зберігаючи бажання жити повною мірою, як соромливу тайну*⁴⁴.

Закономірно, зорову ознаку реалізують прикметники на позначення кольору: *зелено-брунатний мох, грізно-чорна барва, чорні перстені диму, золотисто миготячі блискавиці, буйна ясно-зелена папороть, гриби червоної краски, темно-зеленого тла лісу щось блискуче, блідо-сивий мох, прозоро-синіми крильцями блискучої поверхні, темно-понсовою барвою, брунатні звитки паперу, матово-червоний круг, криваво-червоний вогонь, ціла пишиота барв, цегляно-червоні комини тощо*.

На позначення зорової ознаки авторка використовує родові назви *барва, краска*, які функціонують як на позначення спектру кольорових ознак *ціла пишиота барв, краса в барвах флори*, так і для виокремлення конкретного кольору *гриби червоної краски, темно-понсова барва*. Напр.:

*Тут панувала всюди таємна тишина. Царювала розкіш у вегетації, краса в барвах флори, а на горах таке багатство флори, що аж пригноблювало чоловіка*⁴⁵.

*Здавалось, що хата з цілою пишиотою барв і багатством життя пролітає попри поїзд*⁴⁶.

*Небо затьмилося грізно-чорною барвою, а відтак почалася вона, гірська буря*⁴⁷.

*Буйна ясно-зелена папороть розкинулася вахлярувато у своїй розкішній красі вишири і вдовж, а їдовиті гриби червоної краски показувалися на світ і звертали на себе увагу*⁴⁸.

Відтінки кольорів реалізують складні слова: *темно-зелений, прозоро-синій, ніжно-синявий, криваво-червоний, цегляно-червоний, матово-червоний*.

Глибоко в лісі і де вже земля розстелювалася рівниною – заблиско проти них з темно-зеленого тла лісу щось блискуче. Воно було обведене розлогими соснами, з котрих звисав серпанкувато довгий блідо-сивий мох

³⁰ Ibidem., P. 195.

³¹ Ibidem., P. 194.

³² Ibidem., P. 208.

³³ Ibidem., P. 209.

³⁴ Ibidem., P. 194.

³⁵ Ibidem., P. 193.

³⁶ Ibidem., P. 194.

³⁷ Ibidem., P. 199.

³⁸ Ibidem., P. 200.

³⁹ Ibidem., P. 193.

⁴⁰ Ibidem., P. 201.

⁴¹ Ibidem., P. 193.

⁴² Ibidem., P. 197.

⁴³ Ibidem., P. 194.

⁴⁴ Ibidem., P. 199.

⁴⁵ Ibidem., P. 193.

⁴⁶ Ibidem., P. 205.

⁴⁷ Ibidem., P. 195.

⁴⁸ Ibidem., P. 197.

майже до землі, буйними круглолистими баговинниками рослинами й широкою тростиною⁴⁹.

Ті стрикізки кружали невтомимо над водою в блискавичній гульбі, від часу до часу дотикаючись свавільно прозоро-синіми крильцями блискучої поверхні⁵⁰.

Місячне світло пронизало ніжно-синяві нічні мряки, розсвічувало далечину і неначе уділялося верхам, що стояли на найвищих шпильях гір⁵¹.

Криваво-червоний вогонь палахкотів по таких перемогах до опівночі по горах, а герої-рубачі, умоштившия вигідно округ нього...⁵².

Цегляно-червоні комини предивної великості знімались з землі і викидали чорні хмари диму під небо-звід...⁵³.

Ніч перед тим...се була світлом уюсна ніч...місяць збільшився у великий матово-червоний круг...⁵⁴.

Ольга Кобилянська неодноразово використовує застарілу в сучасній українській мові кольороназву брунатний “коричневий, темно-жовтий”. Етимологічний словник української мови слово брунатний, запозичене з середньовісньонімецької мови, фіксує зі значеннями “смаглявий, темний, брудний; червоний, пурпуровий; темно-червоний, темно-гнідий; буро-червий; синій”⁵⁵.

З дерев поздирані кори, пересякнені живицею, що сушилися на сонці, немов величезні брунатні звитки паперу...⁵⁶.

Невизначений колір – зелений і коричневий – відтворює прикметник зелено-брунатний.

Зелено-брунатний, високий по коліна мох буяв ніколи не тиканий, лагідними хвилями у мокрявій землі пралісу⁵⁸.

Так, у одному з уривків нарису Ольги Кобилянської “Битва”, насиченому різними типами ознак, натрапляємо на оказіоналізм брунатно-незграбний, складне слово, яке у стислій формі виражає контаміновану ознаку – сенсорно-естетичну. Пор.:

Нерухомо, зі здержаним віддихом, стояли старі дерева (онтологічна; час), прислухаючись сій появі, а тим часом молоді (онтологічна; час) похитувалися злегка, неустанно. З куців, що росли на краю лісу, капали пильно величезні краплі дощу в мох (онтологічна; розмір), а розігравшийся потік (естетична) в долині метався брунатно-незграбними (сенсорно-естетична) хвилями по камінню вперед, голосно пінячись і пориваючи все з собою: цвіти, струги, сухе гілля, тут і там зірвані кусні землі – мчався в зовсім невгамованій, безумній, досі ніколи не виданій розпуці (емоційна).

До спектру кольорів письменниці належить заста-

ріле в сучасній українській мові слово понсовий “червоногарячий, яскраво-червоний”, запозичене з польської мови, яке походить від французького *ronseau* “польовий мак”⁵⁹.

Неначе прегарні понсові цвіти миготіли в своїх гарних мальовничих строях між зеленню дерев або пролітали на скорих густогривих конях, котрих плекання належало до їх наймиліших занять⁶⁰.

Місяцями, де сонячне проміння гралось з його перлами, осідалася вона на його камінні і закрасила його на всі часи **темно-понсовою барвою**...⁶¹.

У кольоровій гамі нарису переважають назви на позначення червоного кольору.

Символізм кольороназв уможлиблює синкретичну – зорово-емоційну ознаку.

Недалеко кінця тої залізної дороги станув він, сопучи та викидаючи лото **чорні перстені диму** вгору⁶².

З дерев поздирані кори, пересякнені живицею, що сушилися на сонці, немов величезні брунатні звитки паперу, – запалювано вечором по лівій і правій стороні на вершинах, і вони палахкотіли **червоними жадними язиками, як гасло жезні наймитів**⁶³.

Висновки. Ольга Кобилянська у нарисі “Битва” для багатовимірного зображення дійсності використовує низку непроецесуальних ознак: онтологічну (за формою, розміром, простором, часом, матеріалом, фізичними властивостями, відношенням), аксіологічну, естетичну, емоційну, сенсорну (зорову, тактильну, нюхову, звукову), які можуть виражатися прикметниками (дісприкметниками), іменниками й описовими конструкціями. Насиченість художнього простору письменниці прикметниками спричинена не тільки металогією, але й різними типами ознак. Сенсорні ознаки як основний спосіб відображення дійсності створюють об’ємну панораму позамовної ситуації. Маркерами звукової ознаки виступають абстрактні іменники, які можуть означуватися прикметниками, виражаючи синкретичні відношення. Ефект синергії у художньому тексті створюють різні види сенсорної інформації. Нюхову ознаку, найменш представлену, відтворюють описові конструкції. На позначення зорової ознаки авторка використовує родові назви, які функціонують як для передачі спектру кольорових ознак *ціла пишнота барв, краса в барвах флори*, так і для виокремлення конкретного кольору *гриби червоної краски, темно-понсова барва*. Відтінки кольорів реалізуються складними словами; оказіоналізм брунатно-незграбний у стислій формі виражає контаміновану ознаку – сенсорно-естетичну. У кольо-

⁴⁹ Ibidem., P. 197.

⁵⁰ Ibidem., P. 198.

⁵¹ Ibidem., P. 199.

⁵² Ibidem., P. 202.

⁵³ Ibidem., P. 205.

⁵⁴ Ibidem., P. 199.

⁵⁵ Etymologichnyi slovnyk ukrayins’koyi movy [Etymological Dictionary of Ukrainian Language], K.: Nauk. dumka, 1982 – 2012, Vol. I, P. 267 [in Ukrainian].

⁵⁶ Kobylyanska O.Yu. Zibrannya tvoriv..., op. cit., P.199.

⁵⁷ Ibidem., P. 193.

⁵⁸ Ibidem., P. 195.

⁵⁹ Etymologichnyi slovnyk ukrayins’koyi movy [Etymological Dictionary of Ukrainian Language], K.: Nauk. dumka, 1982 – 2012, Vol. IV, P. 514 [in Ukrainian].

⁶⁰ Kobylyanska O.Yu. Zibrannya tvoriv..., op. cit., P. 204.

⁶¹ Ibidem., P. 198.

⁶² Ibidem., P. 196.

⁶³ Ibidem., P. 199.

повій гамі нарисю переважають назви на позначення червоного кольору.

Rusnak Yulia. Typology of non-processing characteristics in Olga Kobylyanska idiostyle (on the material of the essay "Battle"). The purpose of the article is to develop a typology of non-processing characteristics and to find out their specifics in the descriptions of Olga Kobylyanska. The novelty of scientific research is that for the first time the classification of the non-processing characteristics and its manifestation in Olga Kobylyanska's idiostyle is proposed.

The relevance of the article is determined by the need of further in-depth study of Olga Kobylyanskaya idiostyle in order to form a cognitive-pragmatic conception of the writer's artistic discourse. In the article as the main general scientific methods of analysis and synthesis are used, as well as linguistic – descriptive, structural and comparative-historical methods.

Conclusions. Olga Kobylyanska in the essay "Battle" uses a lot of non-processing characteristics for multidimensional representation of reality: ontological (in form, size, space, time, material, physical properties, relation), axiological, aesthetic, emotional, sensory (visual, tactile, olfactory, sound, touch) which can be expressed by adjectives, nouns and descriptive constructs. Sensory characteristics as the main way of reality reflection create a voluminous panorama of the non-linguistic situation. Markers of sound characteristic are abstract nouns that can be expressed by adjectives, denoting syncretic relations. The effect of synergy in artistic text is created by different kinds of sensory information. The olfactory characteristic is the least represented. It is reproduced by descriptive constructions. The author uses generic

names to denote the visual characteristics, which function both to indicate the spectrum of color features and to distinguish a specific one.

Key words: idiostyle, artistic text, description, axiological characteristic, ontological characteristic, aesthetic characteristic, expressive characteristic, sensory characteristic, occasionalism.

Руснак Юлія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України "Буковинський державний медичний університет". Після захисту кандидатської дисертації "Лексика родинних обрядів у буковинському діалекті" за спеціальністю 10.02.01. – українська мова продовжує дослідження у галузі діалектології, етнолінгвістики, викладання української мови як іноземної. Автор понад 55 наукових праць, 4 монографій і навчально-методичного підручника з грифом МОЗ України.

Rusnak Yulia – PhD of Philology, Associate Professor of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of Higher State Educational Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University". After defending her dissertation "The vocabulary of family rituals in Bucovina dialect" in the specialty 10.02.01. - Ukrainian language keeps on researching in the field of dialectology, ethnolinguistics, teaching Ukrainian as a foreign language. Author of more than 55 scientific works, 4 monographs and textbook approved by Ministry of Health of Ukraine.

Received: 22.08.2019

Advance Access Published: December, 2019

© Yu. Rusnak, 2019